

Alman Yönetim Bilimini Yeniden Kurma Çabaları: Walter Norden ve Yönetim Alanının Sınırlarını Çizmek^{1 2}

İsmail Bahadır TURAN³

Başvuru Tarihi: 13.12.2023

Kabul Tarihi: 01.04.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Alman yönetim bilimi, Kameral-Polizay Bilim ile doğan ve Devlet Bilimi üzerinden gelişen önemli bir gelenektir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise ABD kamu yönetiminin etkisine girmesiyle tamamen farklı bir yöne kaymıştır. Ancak öncesinde de idare hukuku, iktisat vb. disiplinlere nesnesini yitirmiş, gözden düşmüştür. Alman yönetim bilimi geleneğini canlandırmak için çeşitli başarısız çabalara rastlanmaktadır. Bu geleneği canlandırmak isteyenler arasında ayrıksı bir örnek de vardır: Walter Carl Norden. Çalışmanın temel tezi, Norden'in Alman yönetim bilimi geleneğini canlandırmak istediği, ancak döneminin güncel sorunları bağlamında pratiğe dönük bir yönetim bilimi oluşturmaya çalışarak başarısız olduğudur. Alman yönetim biliminin geçtiği süreçler, Türk alan yazınında son dönemdeki bazı çalışmalar dışında yeterince incelenmemiştir. Dolayısıyla aksini iddia etse de Norden'in yeniden kurmak istediği Alman yönetim bilimi geleneğinin devleti nesnesi yapan yaklaşımından uzaklaşmıştır. Almanya'da ve döneminin ana akımının dışında dikkat çekici biçimde piyasa / işletme tekniklerinin devlette de kullanılmasını önermesi, yönetim bilimi geleneğini canlandırma çabalarının bir diğer yolu olarak üniversitelerde ayrı bir bilim dalı olarak öğretilmesi, devlette görev yapacakların bu eğitimden geçmelerinin sağlanmasına dair çabaları ilgi çekicidir ve çalışmada ele alınacaktır. Bir diğer amaç Norden'in Alman yönetim bilimi geleneği bağlamında Türk alan yazına tanıtılmasıdır. Amacı açısından kuramsal olan çalışmanın, Alman yönetim biliminin tarihsel süreç içerisinde doğuşu ve gelişimine ilişkin Türk alan yazındaki son dönem verilen eserleri tamamlayıcı olacağı, Norden ve yönetim bilimi anlayışını açıklayarak farklı bir yaklaşımı tartışmaya açacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan inceleme yaklaşımı açısından açıklayıcı olan çalışmada öncelikle araştırma tekniği açısından birincil kaynaklardan, Norden'in yönetim bilimi bağlamında yazdığı eserlerden, ilgisi ölçüsünde diğer Alman bilim insanlarının çalışmalarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alman Yönetim Bilimi, Kamu Yönetimi, Walter Carl Norden, Yöntem Tartışması

Atf: Turan, İ. B. (2024). Alman yönetim bilimini yeniden kurma çabaları: Walter Norden ve yönetim alanının sınırlarını çizmek. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 545-566.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Çalışma, Kamu Yönetimi Derneğinin 26-27.10.2023 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği Cumhuriyet'in 100. Yılında Nasıl Bir Kamu Yönetimi Uluslararası Kamu Yönetimi Kongresi'nde özet versiyonuyla sunulmuştur.

³ Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ismailbahadir.turan@baucyprus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9938-0175

Attempts to Reconstruct German Administrative Science: Walter Norden and Drawing the Boundaries of the Field of Administration

İsmail Bahadır TURAN ⁴

Submitted by: 13.12.2023

Accepted by: 01.04.2024

Article Type: Research Article

Abstract

The German administrative science tradition, originating from Kameral-Polizey Science and evolving through State Science, underwent a significant transformation post-World War II under the influence of US public administration. Prior to this shift, it faced a decline, losing prominence to disciplines like administrative law and economics. Despite sporadic attempts to revive this tradition, Walter Norden's distinct effort diverged from revitalizing German administrative science. Contrary to claims, Norden aimed to establish a practical administrative science addressing contemporary issues rather than adhering to the traditional state-centric approach. This study, filling a gap in Turkish literature, scrutinizes Norden's departure from the conventional German administrative science paradigm. Norden advocated incorporating market and business techniques into the state, deviating from the mainstream in both Germany and his era. Moreover, he proposed teaching administrative science as a distinct discipline in universities to rejuvenate the tradition. The research aims to introduce Norden and his unconventional approach to Turkish literature within the context of German administrative science. Employing a theoretical purpose, the study complements recent works in Turkish literature on the historical development of German administrative science, providing a unique perspective on Norden and his contributions. Utilizing a descriptive research approach and relying on primary sources, including Norden's works and relevant sources from other German scholars, the study sheds light on Norden's distinctive stance in the realm of administrative science.

Keywords: German Administrative Science, Public Administration, Walter Carl Norden, Methodology Discussion

⁴ Bahçeşehir Cyprus University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Political Science and International Relations, ismailbahadir.turan@baucyprus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9938-0175

Giriş

Alman Yönetim Bilimi'nin tarihsel olarak doğuşu, gelişimi ve dönüşümüne ilişkin son dönemde Türk alan yazınında özellikle birincil kaynaklar üzerinden yürütülen kapsamlı çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çerçevede Alman Yönetim Bilimi'nin; Kameral-Polizey Bilim⁵ olarak doğuşu, gelişimi, terk edilmesi, ardından özellikle Lorenz von Stein ile Devlet Bilimi (Staatswissenschaft) ve Yönetim Bilimi (Verwaltungswissenschaft) olarak dönüşümü ve yükselişi; Weimar Cumhuriyeti'nin hemen öncesinde yerini idare hukukuna bırakması ve Nasyonal Sosyalist (NS) rejimde, lanetlenen liberal düşüncenin ürünü sayılan idare hukuku yerine eyleme dayalı "Alman Yönetim Bilimi geleneğinin" yeniden yükselmesi ayrıntılı olarak ele alınmıştır (Turan, 2020; Turan, 2022a; Turan, 2022b; Turan, 2022c). Alman Yönetim Bilimi'nin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle ABD kamu yönetimi yaklaşımının etkisiyle dönüşümü ise ayrı bir çalışma konusudur.

Öte yandan Alman Yönetim Bilimi'nin gelişim çizgisinde ayrıksı bir isim göze çarpmaktadır: Walter Carl Norden. Norden, NS rejiminin yükseldiği bir dönemde Stein'in yönetim bilimini canlandırmayı, üniversitelerde bağımsız bir disiplin olarak kurmayı amaçlamıştır. Ancak Norden'ı ayrıksı kılan, Stein'a yaslanıp işletme tekniklerine yakınsamasıdır. Norden öncelikle idare hukuku (Verwaltungsrecht), siyaset bilimi (Politikwissenschaft), maliye (Finanzwissenschaft) ve iktisat (Wirtschaftswissenschaft) ile yönetim bilimi arasındaki sınırları çizmiştir. Bu şekilde devlet yönetiminde görev alacakların hukuk ve iktisat değil aksine bağımsız olarak tasarlanmış yönetim bilimi öğrenimi görmeleri gerektiğini göstermeye çalışmıştır.

Bu çerçevede üç ana bölümde tasarlanan çalışmada ilk olarak akademik yolunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından sadece önemli birkaç noktaya Norden'in kısa yaşam öyküsü verilecektir. Ardından diğer disiplinlerle sınırları çizmesi ve yönetim bilimi yaklaşımı gösterilecektir. Sonrasında yönetim biliminin bağımsız olarak üniversitelerde öğretilmesi, idari organlarda bu eğitimi alanların görevlendirmesinin gerekçelerini ortaya koyması açıklanacaktır.

Çalışmanın ana tezi, her ne kadar Steinci bir yönetim biliminin başlı başına bir disiplin olarak yeniden kurulmasını amaçlasa da Norden'in aslında söz konusu gelenekten tamamen uzaklaştığıdır. Bu bağlamda Norden'in, Alman yönetim bilimi yaklaşımından ABD kamu yönetimine geçişi nasıl kurguladığı da ortaya konacaktır. Ayrıca değer ya da yöntem tartışmalarının kurulmak istenen yönetim bilimine etkisi irdelenecektir. Son olarak Norden'in ilk kez olmak üzere Türk alan yazınına tanıtılması çalışmanın bir başka hedefidir. Bu doğrultuda Norden'in yönetimle ilgili en önemli eseri "Was bedeutet und wozu studiert man Verwaltungswissenschaft?" (Yönetim Bilimi Ne Anlama Gelmektedir ve Niçin Yönetim Bilimi Öğrenimi Görülür?) başta olmak üzere birincil kaynaklar kullanılmış, Norden'a yönelik eleştiriler ve eserlerine dair incelemeler bağlamında ikincil kaynaklara başvurulmuştur. Bu aşamada vurgulanması gereken önemli iki nokta bulunmaktadır. İlk olarak Norden, kaynakçada da sözü edilenler dışında yönetim bilimiyle ilgili başka bir eser vermemiştir. Yine Norden hakkında çalışma bağlamında ele alınanlar haricinde inceleme ya da araştırma türü yazılara rastlanmamıştır. İkincisi ise her ne kadar Norden'in ABD tarzı kamu yönetimine yakınsamasından bahsedilse de bunun ABD kaynaklarına atıflar verilerek yapılmadığı belirtilmelidir. ABD'de yürütülen çalışmalardan ne ölçüde esinlendiğini gösteren bir bilgi ya da emareye rastlanmamıştır. Çünkü genel olarak söz konusu dönemdeki Alman yazarlar, ABD başta olmak üzere yabancı kaynaklara atıfta bulunmamaktadırlar. Aynı zamanda yabancı eserlerden alıntı, kapsamlı aktarım ya da tercümelere de rastlanmamaktadır (Hurni, 2014, s.65-68). Norden'in ABD tarzı kamu yönetimine ilişkin kısa açıklamalarının tümüne çalışma içerisinde değinilmiştir. Dolayısıyla Norden'in ABD tarzı kamu yönetimine yakınsaması, sadece verimlilik üzerinden böylesi bir düşüncenin kısaca ortaya konması olarak görülmelidir.

⁵ Kameralizmin yerine, son derece kapsamlı içeriğe sahip olması ve birbiri yerine kullanılması dolayısıyla Kameral-Polizey Bilim adlandırılması tercih edilmektedir. Ancak zamanla iktisadi-mali konular daha çok Kameral Bilim; iç yönetim, anayasa, devlet formu gibi konular da Polizey Bilim adı altında incelenmeye başlanmıştır. Bu çerçevede Kameral ve Polizey olarak ayrı kullanımlar bu farkı gösterme amaçlıdır.

Zaman sınırı, Alman yönetim bilimi geleneğinin çözülmeye başladığı 19. yüzyıl sonu ile NS rejiminin iktidara geldiği 1933 arasındadır. Bu sınır yönetsel alanda, idare hukukunun egemenliğinin tümüyle yerleştiği ve NS rejimiyle bu egemenliğin sona erdiği aralığı göstermektedir. Bir başka kısıt, Norden ve eserleri hakkında Almanca alan yazında son derece kısıtlı sayıda çalışma bulunmasıdır.

Diğer taraftan Alman dilindeki kavramlar ve kaynak adlarının yazımı, dönemin Almanca dilbilgisi kurallarına sadık kalınarak verilmiştir.

Walter Carl Norden: Akademik Yaşamı, Etki Kaynakları

Almanca alan yazın başta olmak üzere Norden hakkında yapılmış ayrıntılı araştırmalar bulunmamaktadır. Yaşam öyküsüyle ilgili en kapsamlı ve doğru kaynağın, Doğu Frisya (Ostfriesland) doğumlu önemli kişiler için hazırlanmış Biographisches Lexikon für Ostfriesland (Doğu Frisya Biyografik Sözlüğü-BLO) olduğu söylenebilir.

Norden, ilk olarak Bonn'da üniversite öğrenimine başlamış, tarih, ekonomi politik, felsefe, Alman ve klasik filoloji derslerini seçmiştir. İlk iki yarıyılı Bonn'da geçiren Norden, yedi yarıyılı ise Friedrich Wilhelms Universität Berlin (Berlin Üniversitesi)'nde tamamlamıştır. Burada özellikle Teolog ve Filozof Wilhelm Dilthey, İktisatçı Gustav Schmoller, tarihçiler Kurt Breysig, Hans Delbrück, Max Lenz ve Paul Scheffer-Boichhorst'dan dersler almıştır (Schröder, 1997, s.269). Ardından Norden, Scheffer-Boichhorst danışmanlığında Dördüncü Haçlı Seferi'ne ilişkin tezle doktora çalışmasını 1898'de tamamlamıştır. Doktora tezi aynı yıl "Der vierte Kreuzzug im Rahmen der Beziehungen des Abendlandes zu Byzanz" (Batı'nın Bizans ile İlişkileri Çerçevesinde Dördüncü Haçlı Seferi) adıyla yayımlanmıştır (Norden, 1898). Mezuniyeti sonrasında ise Orta Çağ Tarihi bölümünde ders vermeye başlamıştır (Schröder, 1997, s. 269-270).

Akademik yaşamını iki ayrı döneme ayırmak uygun olacaktır. Çünkü bir süre Orta Çağ tarihi alanında çalışmalarını sürdürse de 1919'dan sonra yönetim bilimi alanına yönelmiştir. Bu çerçevede ilk olarak 1919 yaz döneminde "Staatsbürgerkundliche Einleitung in die Geschichte-Grundzüge der Staatslehre" (Tarihe Yurttaşlık Bilgisi Kapsamında Giriş-Devlet Öğretisinin İlkeleri) ve "Staatsbürgerkundliche Übungen-über Staats- und Kommunalverwaltung" (Devlet ve Yerel Yönetim İdaresi Üzerine Yurttaşlık Bilgisi Uygulamaları) derslerini vermeye başlamıştır. Önce tarih bölümünde verilen dersler, 1921-1928 arasında ise devlet bilimi-istatistik bölümüne alınmıştır. Söz konusu değişikliğin, kesin olarak ortaya konamasa da dönemin siyasi gelişmeleriyle ilgili olduğu ileri sürülmektedir (Schröder, 1997, s. 270). Ancak yine de değişikliğin, Norden'in akademik alandan bu gelişmelere karşı bir mücadele verme amacından kaynaklandığını söylemek güçtür. Çünkü bu yönde bir kayıt, yazı ve söyleme rastlamak mümkün olmamıştır.

Norden'in en önemli mirası kişisel girişimleriyle 1928'de kurulmasını sağladığı "Kommunalwissenschaftliches Institut" (Yerel Yönetim Bilimleri Enstitüsü) olmuştur. Amaç, hukuk ve iktisat öğrenimi görmüş, yerel yönetimlerde üst düzey memuriyete girmek isteyenlere bilimsel eğitim vermektir (Schröder, 1997, s. 270). Norden, pratik ve teori bir arada, devlet bilimi ile içsel bağı kurulmuş bir disiplin oluşturmak ve yönetici yetiştirmek istemektedir. Enstitüyle ilgili yazılan bir başka makalede aynı amaçların devam ettiği belirtilmektedir. Ancak 1933'te Yahudi inanç mensubu olması gerekçe gösterilerek görevden uzaklaştırılması nedeniyle Norden'in adına bu makalede yer verilmemiştir (Hilberath, 1939, s. 703-704).

Akademik yaşamının ikinci döneminde özellikle yerel yönetimler biliminin teorik temellerini oluşturmaya çalışmıştır. Zira yurttaşların bu yönde eğitimi, devlet ve topluma önemli kazanımlar sağlayacaktır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinin yolu da yerel yönetimler biliminin üniversitede ayrı bir dal olarak okutulmasıyla olanaklı olacaktır. Norden'in bu yöndeki çabaları, akademik alana en ciddi katkıları olarak görülmektedir. Öte yandan yerel yönetim dersleriyle başlayarak bağımsız bir yönetim bilimi öğrenimi kurmak

asil amacıdır denebilir (Schröder, 1997, s. 271). Ancak NS rejimi altında Norden, önce 29 Nisan 1933'te izne ayrılmak zorunda bırakılmış, ardından 23 Kasım 1933'te üniversiteden uzaklaştırılmıştır (Mensching, 1992, s.122).

Alman Yönetim Biliminin Sınırlarını Çizmek

Norden'ın, öncelikle kapitalist üretim biçiminin yükseldiği, dolayısıyla devletin görevlerinin giderek çeşitlendiği ve karmaşıklaştığı 1900'lü yılların ilk çeyreğinde enstitüyü kurduğu ve hemen ardından da yönetim bilimi bağlamında eserlerini yazdığı unutulmamalıdır. Eserlerinde devletin yönetsel işlevleri ile görevlerinin nasıl ele alınacağı ve inceleneceği ilk önemli sorudur. Yönetim, birçok bilim dalınca inceleme konusu yapılmaktadır. Norden'a (1933, s. III) göre bu bağlamda temelde üç inceleme biçimi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, modern devlette her yönetsel alanın idare hukuku aracılığıyla yönetilebileceğidir. Bu yaklaşımın nesnesi, eğitim hukuku (Schulrecht), sosyal güvenlik hukuku (Wohlfahrtsrecht) gibi konulardır. İkinci yaklaşım devletin yönetsel görevlerinin gerektirdiği harcamalarla ilgilidir. Harcamaların önceliklere göre sıralanması ve gerekli gelirlerin yaratılarak yönetilmesini içermektedir. Dolayısıyla maliye bilimi (Finanzwissenschaft) ya da devlet iktisadi öğretisi (Staatswirtschaftslehre), yönetim alanını inceleme konusu yapmaktadır. Üçüncü inceleme biçimi ise "genel siyaset" (allgemeine Politik) çerçevesinde yönetselliğin yaratıcı yapısını nesnesi yapmaktadır. Başka deyişle siyaset biliminin, yönetsel işlevleri inceleme konusu haline getirmesidir. Eğitim sisteminden eğitim politikası alınacak, savunma sisteminden ordu politikası ya da kütüphanelerden kütüphane politikası alınacak ve örneğin eğitim yerine eğitimin politikası incelenecektir. Kısaca Norden, yönetim alanını, idare hukuku, maliye/iktisat ve siyaset biliminin inceleme konusu yaptığını belirtmektedir. Devletin görevlerinin ve işlevlerinin önemli yanlarını kapsasalar da bu üç yaklaşım eksiktir. Yönetim bilimi, temel bilimsel yaklaşım olarak devletin görevleri ve işlevlerini ele almalıdır. Çünkü ancak bu şekilde "yönetimin" özü ve özgünlüğü kavranabilecektir. Sağlık sistemi, sosyal güvenlik sistemi ve bunların yaratıcı biçimde tasarlanmasıyla siyaset bilimi, hukuk içeriğiyle idare hukuku ve mali ve iktisadi yanlarıyla iktisat bilimi ilgilenecektir. Öte yandan yönetim bilimi, yönetim işlevlerini nesnesi yapacak ve diğer bilimlerin dışında devletin eylemlerinin gerçek temelini ortaya koyup biçimlendirecektir (Norden, 1933, s. III-IV).

Norden, Alman yönetim biliminin ne anlama geldiğini ve neden öğrenilmesi gerektiğini açıklarken Steinci yönetim biliminden başlamaktadır (Turan, 2022c). Norden'a (1933, s. 1) göre Kameral Bilim, "yönetim bilimi"nden (Verwaltungswissenschaft)⁶ başka bir şey değildir (Turan, 2020). Yöneticiler hem yönetmenin bilgisine hem de iktisadi bilgilere bu şekilde sahip olmuşlardır. Böylece yönetimin her iki alanı da ele alınmış olmaktadır. İktisadi disiplinler de Kameral Bilim olarak yönetim biliminde önemli rol oynamışlardır. Önce fizyokratlar sonra da Adam Smith, iktisadi yaşamdan teorik bir disiplin çıkarmışlar, iktisat da yönetim sorunlarında eksik kalan alanı doldurmuştur. Polizey Bilim ise devletin kültürü teşvik eden ve güvenliği sağlayan faaliyetleri yani iç yönetim (innere Verwaltung) olarak yönetime ilişkin sorunları incelemiştir. Ancak Polizey Bilimin içeriği ve kapsamı zamanla daralmıştır (Turan, 2020). Norden'a (1933, s. 1) göre Stein'in yönetim bilimine katkısı da burada ortaya çıkmaktadır. Stein, Yönetim Öğretisi (Verwaltungslehre) kitabıyla devleti odağına alarak yönetimi kusursuzca sistemleştirmiştir. Ayrıca yönetim biliminin ayrı bir bilim olarak ele alınması gerektiğini ve yönetim biliminin odağında devlet, daha doğrusu eyleyen devletin olduğunu söylemektedir (Norden, 1933, s. 1-2). Stein, yeni bir üretim tarzının yükselişinin ve sosyal bilimlerin

⁶ Alman yönetim biliminin tarihsel gelişimine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Bahadır Turan (2020), *Kameralizm ve Devlet Bilimi. Alman Yönetim Düşüncesinin Tarihi. Kameral-Polizey Bilimden Devlet Bilimine*. Ankara: Orion. Ayrıca Weimar Cumhuriyeti öncesi ve sonrası ile NS rejimi dönemindeki Alman yönetim biliminin geçirdiği süreçlere dair ayrıntılı bilgi için İsmail Bahadır Turan (2022). *Almanya'da Kamu Yönetimi Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Nesne Sorunu: Weimar Cumhuriyeti Öncesi ve Sonrası*, *MSY Dergisi*, 17(38), s.421-442 ve İsmail Bahadır Turan (2022). *Nasyonal Sosyalizmde Yönetim Bilimi. Amme İdaresi Dergisi*, 55(4), s.57-78.

parçalarına ayrılarak bir bütün olarak devleti kapsayamayacağını farkındadır denebilir (Turan, 2022c). Stein (1879, s. 6), insanın devletli yaşamı doğrultusunda her bilginin öyle ya da böyle devlet bilimine akacağını düşünmektedir ve “Devlet Bilimi ile devlete ait tüm bilgiyi özetlediğim doğrudur” demektir. Ayrıca Devlet Bilimi’ni, “Devlet Bilimi, kişilik ile bilgiden eyleme dönüştüğü ölçüde, daha çok kişisel yaşamın tüm bilgilerinin en yüksek birliğidir ve bu nedenle hiçbir bilim yoktur ki sonunda Devlet Bilimi’ne ait olmasın” şeklinde açıklamaktadır (Stein, 1879, s. 25). Stein’in eyleyen devleti nesnesi yapan ve devleti görevlerine göre yönetsel alanlara ayıran yaklaşımı Norden’in çıkış noktası olmuştur. Ancak gösterileceği üzere Norden, Stein’in kurduğu yönetim biliminden temelde ayrılmaktadır.⁷

Norden (1933), Stein ile aynı dönemlerde farklı bilim dallarının yükseldiğini, önce “idare hukuku bilimi”nin (Verwaltungsrechtswissenschaft) yönetim alanına girdiğini ve üniversitelerde bu çerçevede yer edindiğini belirtmektedir. Ardından ise “iktisat bilimi” güçlü bir biçimde büyümüş ve yönetim alanını kapsamaya başlamıştır. Artık yönetim bilimini yeniden canlandırmak gerekmektedir. Bu çabalara örnek olarak Jastrow’u vermektedir. Bu tercih bile Norden’in yönetim bilimini devletin görevlerini yerine getirirken gerekli kaynağı yaratması ve kullanması olarak daha çok iktisada dayanan bakış açısını göstermektedir. Jastrow’un yönetim bilimine değinen tek eseri olarak Socialpolitik und Verwaltungswissenschaft (Sosyal Politika ve Yönetim Bilimi) sayılabilir. Bu eserinde de yönetim biliminin ne olduğunu sadece on beş sayfada incelemiştir (Jastrow, 1902). Her ne kadar Birinci Dünya Savaşı sonrasında yönetim bilimine dair dersler verse de daha çok iktisatçı ve tarihçi olarak tanınan, Kürsü Sosyalistleri olarak adlandırılan Verein für Socialpolitik (Sosyal Politika Derneği) bünyesindeki faaliyetleri, sosyal liberalizm (Sozialliberalismus oder linksliberalismus) kavramını yaratması ve işçi hakları vb. çalışmalarıyla bilinen Jastrow’a göre yönetim bilimi, idare hukukundan ayrılmalıdır (GStA. PK I. HA Rep. 76). Ancak anlayışını Norden ile yakınlaştıran nokta, yönetimin, devlet yaşamına dokunmayan diğer alanlarda da gerçekleştiği, insanların örgütlendiği her yerde, ki bu bir anonim şirket de olabilir, yönetimin var olduğu anlayışdır (Jastrow, 1902, s. 28-38). Jastrow için yönetim biliminin ilk sorusu “nasıl yönetiliyor”, ikincisi ise “nasıl yönetilmeli” olmalıdır. Bu sorunun yanıtı da pratik alandan alınmalıdır. Kurum analizi ile sosyal politikayı birleştirmek isteyen Jastrow’a (1902, s. 32) göre yönetim bilimi ampirik bir bilimdir. Öncelikle tecrübeler dayanan olgular bir araya getirilmeli, bu tümevarımcı yolla belirli ilkeler bulunmalı, bunlardan daha sonra tümdengelimci ilkeler çıkarılmalıdır. Ancak kaçınılmaz biçimde tecrübeler ve olgulara dayanan bilgilere yaslanma gereği sebebiyle yönetim bilimi, nasıl yönetilmeli sorusunu yanıtlamalıdır (Hurni, 2014, s.18; Jastrow, 1902, s.32). Cerrahlik ile bilim olarak yönetim son derece benzerdir. İki de teorik temele dayanan sanat yönergeleridir (Jastrow, 1902, s.36). Söz konusu yaklaşım, devlet ve eylemi nesnesi yapan Alman yönetim bilimi geleneğinden tam bir kopuşu ifade etmektedir. Aynı üniversitede ders vermeleri, yönetim bilimine ilişkin yaklaşımları ve özellikle ileride değinileceği üzere bazı farklar olsa da yönetim bilimi eğitime dair görüşleri bağlamında Norden’in, Jastrow’u örnek verdiği söylenebilir (Norden, 1933, s.3). Norden’in verdiği bir diğer örnek Leipzig Üniversitesinde yönetim bilimi öğreten ve yine Stein’i izleyen Ferdinand Schmid’dir (Norden, 1933, s. 2; Turan, 2022a, s. 433). Norden’a (1933, s. 3-4) göre 20. yüzyılın ilk yıllarında yönetim bilimini canlandırma çabaları dağınık ve bireysel girişimler olarak kalmış, ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıkması sağlanamamıştır. Bunun en önemli nedeni diğer bilimlerin yönetim alanını yeterli ölçüde inceleme konusu yapmalarıdır. Ancak yönetim bilimi bir bütün olarak ele alınmalı, sosyal bilimler sistemi içerisindeki yeri tanınmalıdır (Norden, 1933, s. 4). Bu bağlamda Norden, yönetim bilimi ile idare hukuku, iktisat, işletme ve siyaset bilimi arasındaki farkları ortaya koymuş ve neden yönetim alanını kapsayamayacaklarını açıklamıştır.

⁷ Lorenz von Stein’in yönetim bilimi ve devlet bilimi teorisine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Bahadır Turan (2022). *Alman İdealist Felsefesinden Gerçeklik Bilimine Lorenz von Stein (1815-1890). Yaşamı ve Eserleri*. Ankara: Orion.

İdare Hukuku ve Yönetim Bilimi

Yönetim alanını, hukuk bakış açısıyla ele almak yanlıştır. İdare hukuku daha genç bir alandır. Tarihin derinliklerine bakıldığında ise yönetim hep görülmektedir. Dolayısıyla idare hukuku yokken de yönetim var olmuştur. İdare hukukuna ihtiyaç hissedilmeksizin devletler yönetilmiş ve yönetim için özel bir hukuk dalına bugüne değin gerek duyulmamıştır. Çünkü yönetim eyleminin özünde yer alan “amaca uygunluk, teknik ve etik sorunlar” için yönetim alanının özel bir hukuk bağına ihtiyacı olmamıştır. Bu, kurallara gerek olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak günümüzde hukuksal sorunların karar verici etkilere yol açtığı şeklinde bir itiraz gelebilecektir. Artık egemenin, hukuka bağlı olmayan kararları yönetim değildir. Dolayısıyla hukukun yükseldiği bir çağda hukukçuların yönetimin bilimsel olarak incelenmesinde hakimiyet kurmaları anlaşılır olmaktadır (Norden, 1933, s.5). Norden (1929, s.108) diğer birçok yazarın da kullandığı ifadeyle hukukçu monopolünü (Juristenmonopol) 1807-1812 arasındaki Stein-Hardenberg reformlarının istenmeyen etkisi olarak görmektedir. Prusya’da 1806’dan sonra reformlarla serflik ve angarya kaldırılmış (Oktoberedikt) (Regulierungsedikt), yerel yönetimleri güçlendiren kentlere ilişkin düzenlemeler yapılmış (Städtereform), idari yapı ve sorumsuz bakanlık uygulaması değiştirilmiş (Organisationsedikt, Kabinettsedikt), iç, dış, maliye, adalet ve savaş bakanlıkları monarka karşı sorumlu olsalar da göreceli olarak serbest hareket edebilmeye başlamış, ticaret yapmayı kısıtlayan loncalar kaldırılarak iktisadi alan liberalleştirilmiş, soyluların belirli ayrıcalıkları kaldırılmıştır. Söz konusu gelişmeler, Stein-Hardenberg reformları olarak adlandırılmaktadır (Reese-Schäfer, 2019, s. 51-63). Bu bağlamda refah devletinden (Wohlfahrtsstaat)⁸ hukuk devletine (Rechtsstaat) geçiş ve öğrenimde bir önceki yüzyılda yavaşça başlayan devlet öğretisi ve devletler hukukundan idare hukukunun ayrışması sebeplerdir. Devlet gücüne karşı güvensizlik duyan yurttaşlara bir tür garanti sunması gereken hukuk devleti fikri, yönetsel eylemin yasal sınırlar içerisinde kalması ve her yönetsel işlem için yasal izin aranması, hukukçuların yönetim kademelerinde aşırı düzeyde yer edinmesine yol açmıştır. Zamanla hukuk devleti düşüncesindeki gerilimlerle, yönetsel eylemlerin sadece bir parçasının yasaların yorumlanması olduğu, diğer yasaların doğasının dışında kalan yönetsel görevlerin bulunduğu unutulmuştur (Norden, 1929, s. 108; Turan, 2022a, s. 427-431).

Norden’a (1933, s. 6-7) göre söz konusu döneme değin toplumun sorunlarının çözümünün, devletin yasalarında karşılık bulduğu düşünölmüştür. Ancak kapitalist üretim tarzıyla birlikte artık toplumsal ihtiyaçların önemli bir bölümünün giderilmesinde sosyal kuruluşlar ile özel sektör taşıyıcı konuma gelmişlerdir. Bu biçimde toplumsal gereksinimlerin giderilmesi, idare hukuku değil özel hukuk normlarına göre gerçekleştirilir olmuştur (Norden, 1933, s.7). Dolayısıyla devletin görevleri arasında yer alan, öte yandan giderek farklı yapılar tarafından da üstlenilen yönetsel eylemler için idare hukukuna gerek duyulmamaktadır. Aslında Stein’da da olduğu üzere eylem içermediği için hukukun yönetsel alana egemen olması yanlıştır (Turan, 2022c, s. 186-191). Norden’ın bahsettiği yaşam ve hukukun birbirlerinden uzak olmaları değildir. Ancak birbirlerinden farklıdırlar. Yargıç için kamu yararına olsa bile hukuka uygunluk asıl amaçtır. Yönetimdeki bir görevli için devletin amacını gerçekleştirmek üzere araç ve engeller bulunmaktadır. Sadece hukukun gerçekleştirilmesi olarak yönetim alanına bakıldığında amaç, hukuk ile iç içe geçip hukuk içinde eriyip yok olmaktadır. Ancak olağanüstü, hiçbir zaman tam olarak ön görülemeyen yaşamın çeşitliliği ortaya çıktığında görülmektedir ki zaten katı, durağan hukuk normlarının doğrudan pratiğe uygulanması, eyleme dönüşmesi mümkün değildir (Norden, 1933, s.8). Diğer taraftan görevler, yetkiler ve sorumluluk alanlarıyla ilgili düzenlemeler de yapılmaktadır. Bu nokta idari yönetmelikler (Verwaltungsverordnung) alanıdır. Yönetmelikler, yasa değildir. Sadece yasa ve yönetsel alan arasında köprü kurmaktadır. İdare hukuku da değildir. Dolayısıyla idare hukuku ve bilimi, yasayı değiştirmede için sadece dolaylı olarak yönetmeliklerle ilgilidirler. Öte yandan yönetim bilimi açısından yönetmelikler son derece önemlidir. Çünkü yasa ve toplumsal

⁸ Refah devleti (Wohlfahrtsstaat), 20. yy.’da sosyal devlet olarak da kullanılan farklı anlamdadır. Burada monarkın, Gute Polizey (İyi yönetim) bağlamında tebaasının refahı için istediği ölçüde kullandığı mutlak güç ve bu çerçevede devleti yönetmesi anlaşılır. Refah, toplumsal gruplar arasındaki ayrıcalıkların/farkların vurgulandığı genel iyilik halidir ve patriark devletle özdeşleştirilir. Alman Dilinde kavram özellikle söz konusu dönemde Refah Mutlaklığı (Wohlfahrtsabsolutismus) ile ilişkili olarak olumsuz anlamda kullanılmıştır.

gerçeklik arasındaki boşluğu yönetmelikler doldurmaktadır. Bu çerçevede yönetmelikler, yönetim bilimci için birincil önemdedir (Norden, 1933, s. 8-9). Görüldüğü üzere Norden, yasalar ile gerçek yaşam arasındaki uyumsuzluk üzerinden yönetimin pratiğe akan yönünü vurgulamakta ve buradan da yönetim biliminin idare hukukundan bağımsız ayrı bir alan olarak var oluşunun temelini hazırlamaya çalışmaktadır.

Norden (1933, s. 9) için uygulama, amacın yerine getirilmesidir ve bu da çok büyük ölçüde yönetim biliminin görevidir. Çünkü idare hukukunun vereceği bir karar, hukuk ve yönetim arasında bir ilişkiye dönüşmektedir. Böylece yönetimin amacı, hukukun yerine getirilmesi olmaktadır, yoksa yönetimin tasarladığı hedeflere ulaşılması, yani amacın hayata geçirilmesi değildir. İdare hukuku “olması gereken” (Seinsollen) yani değer alanındadır. Ancak yönetim bilimi, “olan” (Sein) yani gerçeklikle, olgu ile ilgilenmektedir (Norden, 1933, s. 9-11; Norden, 1929, s. 109). Bir kentin yeni bir binaya ihtiyacı bulunduğunu, belediye başkanının da idare hukukçusu olduğunu düşünelim. Belediye başkanı, inşaat planı, onaylanması, gerekirse kamulaştırmaların yapılması, izinler, süre kısıtları vb. hakkında ayrıntılı bilgiye sahiptir. Ancak yeni bir yerleşim ya da sanayi bölgesinin amaca en uygun olarak nerede kurulması gerektiğine ilişkin bir rehber, talimatname bulunmamaktadır. Başka deyişle idare hukuku ve yönetmeliklerine tam olarak uyulmasıyla hem çok iyi hem de çok kötü inşaat planları yapılabilecektir. İdare hukuku, yasalar olmaksızın aslında hiçbir biçimde bir inşaat planı ortaya çıkmayacağı da unutulmamalıdır. Devletin görevlerinin yerine getirilmesinde idare hukuku bilgisi bir zorunluluktur. Ancak bu bilgi, hiçbir zaman devletin yönetsel görevlerinin tümüyle ve en iyi şekilde gerçekleştirilmesini içermemektedir. Kısaca idare hukuku, nasıl amaca en uygun hareket edileceğini göstermemektedir. Sadece yetkileri belirlemekte ve yöneticilerin faaliyetlerinde keyfiliği önleyecek sınırları çizmektedir (Norden, 1933, s. 12-13). Bu aşamada devletin görevlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmek için gerekli “aparatarın”, yönetsel organların ya da örgütlerin durumu ele alınmalıdır. Yine Norden’a (1933, s. 13) göre bir araç olarak idari organlar için mali kaynağın, personelin, personelin özlük vb. haklarının, çalışma ve personelin barınacağı bina ve evler gibi birçok önemli hususun bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bunlar da hukuku değil, sadece yönetim ve bilimini ilgilendirmektedir (Norden, 1933, s. 14).

İktisat Bilimi ve Yönetim Bilimi

Bu noktada öne çıkan maliye-iktisat bilimi olmaktadır. Norden (1933, s. 16), yönetim biliminin aslında çok daha önce idare hukukundan bağımsızlığını kazanabileceğini, iktisadi bilimlerin bunu engellediğini söylemektedir. Çünkü sadece idare hukukundan ayrışmanın ortaya konması görece daha kolaydır. Diğer taraftan yönetim bilimi alanının nesnesini kesen başka bir bilim daha vardır. Daha önce bahsedildiği gibi yönetsel bir uygulamada devletin görevlerinin amaca uygunluğunun sağlanması dışında temel iki konu bulunmaktadır. Bunlar yetki dağılımı, yasalara uygunluk, iktidarı elinde bulunduranların keyfi kararlarının engellenmesi bağlamında idare hukuku ile finansmanı, verimliliği bakımından iktisat bilimidir. Ancak aslında Norden’ın özellikle iktisat biliminden çıktığını belirttiği devlet iktisadı öğretisinden (Staatswirtschaftslehre) bahsettiği, iktisat bilimini, maliye bilimini de içeren geniş anlamıyla kavradığı söylenebilir. Yönetim biliminin konularını içeren iktisat ya da iktisadi kaynakların dağılımını inceleyen finansal iktisadın (Finanzwirtschaft) iki yönü bulunmaktadır. İlki vergilerin oranı, vergi yükünün dağılımı ve vergilerin genel etkileridir. Diğeri ise finansal iktisadın taşıyıcısı yani devlettir. Dolayısıyla devlete bu anlamda verilen değer ve gösterilen ilgi, Alman finansal iktisadının en belirgin özelliğidir (Norden, 1933, s. 16).

Öte yandan önemli bir gelişme yaşanmış ve sadece piyasa iktisadını (Marktwirtschaft) içeren politik iktisat (Volkswirtschaft) içerisinde devlet iktisadı ortaya çıkmıştır. Devlet iktisadı, kendi ilkeleri yanı sıra piyasa iktisadı ile temel ayrılıklarını da oluşturmuştur. Böylesi bir gelişmeyle iktisat bilimi, devlet iktisadını da içeren finansal iktisat ile devlet faaliyetlerinin içeriğini de nesnesi yapmış ve önemli bir boşluğu kapatmıştır. Diğer taraftan bu yeni öğretiyi idare hukuku ve devlet öğretisi (Staatslehre)’ye atıfta bulunmaktadır. Ancak ne idare

hukuku ne de devlet öğretisi bahsedilen boşluğu kapatabilecek durumdadır. Sadece yönetim politikasıyla (Verwaltungspolitik) bağlantı olarak yönetim bilimi bunu yapabilecektir (Norden, 1933, s. 16-17). Finansal iktisadın üç görevi bulunmaktadır: Giderleri belirleme, gelirleri belirleme ve bu iki görev arasında denge ya da uyumu gözetmek. Ancak devlet ya da toplumun gereksinimlerinin ne olduğu ne şekilde ve ölçüde ve hangi kurumlarca karşılanacağı sorusu, yönetim biliminin görev alanına girmektedir. Başka deyişle devletin görevleri doğrultusunda toplumun ortak kültürel ve sosyal amaçlarını, amaca uygun şekilde kurumsal tasarımıyla birlikte incelemek yönetim biliminin görevidir. Ancak buradan hareketle giderler belirlenebilecektir. Çünkü yönetim bilimi, olanaklar ölçüsünde kusursuz bir biçimde ortak amaçların gerçekleştirilmesi idealini gözetecektir. Bir üniversite ya da sulama tesisi için ne kadar harcama yapılmasını gerektiğini ilk önceliği yapmayacaktır. Bütçe yapımı ise gereksinimin önceliğini ya da aciliyetini göz önünde tutacaktır. Ardından da harcamanın nasıl karşılanacağıyla ilgilenecektir. Yönetim bilimi, harcamanın karşılanması sürecinde yine iş başındadır. Çünkü gereken mali kaynağa dair tüm süreçler maliye bakanlığı gibi devletin çeşitli organlarının yürüttüğü yönetsel eylemlerdir. Gereksinimin ve kaynağın parlamento yoluyla belirlenmesi de bir yandan şekil şartı olarak yasal eylem, somut olarak ise yönetsel eylemdir (Norden, 1933, s. 17-18). Kısacası Norden, çok parçalı olarak bir iktisat bilimi görmekte ve bu bilimin tüm dallarının bir şekilde yönetim biliminin konularını incelediğini söylemektedir.

Diğer taraftan Norden'a (1933, s. 19) göre iktisat, kaynakların toplanması, dağıtılması gibi konuları araştırırken yönetim bilimi, devletin amacını, kamunun yararını gözeterek toplumsal gereksinimlerin en iyi biçimde karşılanmasını sağlamanın yollarıyla ilgilenmektedir. Ayrıca iktisat bilimi de ancak yönetim bilimiyle birlikte hareket ederek ya da iş birliği içerisinde nesnesinin gerekliliklerini yerine getirebilecektir. Finansmandan önceki değerlendirmeler gereksinimlerin belirlenmesinde karar vericidir. Önce gereksinimin ne olduğu, gerekliliği, ölçüsü gibi konulara karar verilecek ardından mali konular gündeme gelecektir. Dolayısıyla yönetim bilimi, bir halkın ortak çıkarlarını, devletin amaçlarını nesnesi yapmalıdır (Norden, 1933, s. 19-20).

Norden (1933, s. 19-20), temel olarak iki ayrı iktisadi alan görmektedir: Özel sektör (Privatwirtschaft) iktisadi ve devlet iktisadi (Staatswirtschaft). Devlet, kendine özgü iktisadi amaçları olan bir yapıdır. İktisatçı Adolf Wagner, devlet iktisadının amacını tek tek bireylerin güvenlik, sağlık, eğitim gibi maddi, manevi ihtiyaçlarını karşılamak olarak açıklamıştır. Devlet, topladığı vergiler karşılığında söz konusu hizmetleri sunacaktır. Dolayısıyla iktisadi açıdan bakıldığında devlet, kendi kendini besleyen, kendi kendine yeten bir yapıdır. Halk, devletin iradesinin oluşumuna katılacaktır ve bir bütün olarak devletin faaliyetleri hakkında karar verecektir. Vergileriyle bu faaliyetlerin yerine getirilmesinin mali kaynağını oluşturacaktır. Böylece devlet de ortak gereksinimleri karşılayacaktır. Hastane, okul her ne kadar devletin kendine yeten kurumlarıysa da bir yandan piyasa iktisadına yakınsayan yönleri bulunmaktadır. Ulaşım, gaz, elektrik gibi devletin diğer kişisel ihtiyaçları karşıladığı kamu işletmeleri çok daha güçlü bir şekilde piyasa iktisadının kurallarına bağlıdırlar. Norden burada piyasa iktisadıyla özel sektörün farklı amaçlarla hareket ettiği ve dolayısıyla farklı şekilde faaliyetlerini yönettiğinden bahsetmektedir. Bu hizmetlerin ücreti belirlenirken masraflar tam olarak karşılanmalı, hatta yapılan yatırım için belirli bir faiz eklenmelidir. Ancak yine de toplumun gereksinimlerinin giderilmesi en önde gelen hedeftir. Kazanç ilkesi sadece maden, orman işletmeleri ile tütün vb. monopollerde geçerlidir. Burada yine toplum yararı gözetilecektir (Norden, 1933, s. 21-22). O halde soru, devlet iktisadının yönetim bilimiyle bağlantısının ne olduğudur.

Norden'a (1933, s. 20-22) göre devlet iktisadi teorisinin tüm açıklamaları, toplumun gereksinimleri ve kamu işletmeleriyle ilintili olduğu sürece devletin yönetsel eylemlerine dayanmaktadır. Başka deyişle bu, yönetimin iktisat teorisinden (Wirtschaftstheorie der Verwaltung) başka bir şey değildir. Yönetim alanının, amacı belirlemesi ve bu amaca göre örgütlenmesinin iktisadi olarak incelenmesidir. Sosyal, kültürel ve devlet politikasına ilişkin yönetsel görevlerin araştırılması da yönetim biliminin nesnesidir (Norden, 1933, s. 19-22).

Kısaca idare hukuku ya da iktisadi bilimler, aslında sadece devletin eylemlerinin çeşitli yönlerini ele almaktadırlar. Ancak devletin eylemlerinin bütünlük içerisinde incelenmesi gerekir. Bunu da sadece yönetim bilimi yapabilecektir.

Tüm bu ayrımları yaparken Norden'in özellikle bir vurgusu dikkat çekicidir. Özel sektör kuruluşlarında (privatwirtschaftliche Unternehmung) özellikle büyük şirketlerde giderek idari yapı yani organizasyon konusu ön plana çıkmaktadır. Bu noktada yine devreye yönetim bilimi girmektedir (Norden, 1933, s. 22; Norden, 1932, s. 238-249). Norden (1933, s. 22) için bu şirketlerde idari yapılanma da aslında yönetim biliminin konusudur. İşte bu nokta, Norden'in yönetim bilimi ile işletme bilimini iç içe geçirdiği noktadır.

İşletme Bilimi ve Yönetim Bilimi

Sadece büyük şirketler değil aslında idari konularda işe alım yapılan her özel sektör şirketinde yönetim ve yönetsel yöntemlerden konuşulabilir. Sadece büyük şirketlerde yönetim ilkeleri ve yöntemleri çok daha kapsamlı ve belirgin olmaktadır. Bu şirketlerin tümünde iç yönetim, idare, muhasebe, depolama, satış, finans vb.nin yerine getirilmesi gerekmektedir. Başka deyişle hem özel şirketler hem de kamu işletmeleri faaliyetlerini sürdürebilmek için aynı işleri en verimli biçimde gerçekleştirmek zorundadırlar. Her iki tür işletmede de büro alanlarının düzenlenmesi, personel sayısının ayarlanması, işlerin dağıtımı, iş süreçlerinin saptanıp etkinleştirilmesi gibi işler önemli roller oynamaktadırlar. Kısacası özel ve kamu şirketleri eylemlerini, örgütlenmelerini ussallaştırmaya çalışmaktadırlar (Norden, 1933, s. 25-26; Norden 1932, s. 238-244). Tüm bu soruları işletme bilimi de (Betriebswirtschaftslehre) inceleme konusu yapmıştır. Dolayısıyla yukarıda değinilen konular bağlamında işletme ve yönetim bilimleri kesişmektedir. Her iki bilimin çıkış noktası ve odağı farklıdır. Ancak işletme bilimi, yönetimin ihtiyaçlarını tek başına ve tümüyle kavrayacak durumda değildir. Aynı şekilde yönetim bilimi de bir özel şirketteki büro organizasyonu vb. hususlar yönetim bilimi alanı içine girse de özel şirketleri incelemenin gerektirdiği yeteneklerden yoksundur. Dolayısıyla her iki bilim devlet ve yerel yönetimlerin işletmeleriyle ilgili konularda birlikte çalışmalıdırlar (Norden, 1933, s. 25-26). Doğrudan federal düzeye ait görevleri yerine getiren fabrikalar vb. devlet işletmeleri, yerel yönetimlere ait olanlar ise yerel yönetim işletmeleridir. Bu noktada Norden'in, devlet ve özel sektör işletmelerini "örgüt" kavramı altında topladığı, verimliliği odağa alarak özel sektör ve devlet işletmelerinin, işletme ve yönetim biliminin birlikte incelenebileceğini ve birbirinden yararlanabileceğini göstermeye çalıştığı söylenebilir.

Siyaset Bilimi ve Yönetim Bilimi

Norden, siyaset bilimi ve yönetim bilimi arasındaki sınırı da çizmeye çalışmıştır. Siyaset bilimi, bir halkın ortak isteklerinin gerçekleştirilmesinin bilimsel olarak incelenmesidir. Ancak siyaset bilimi, hukuk ya da iktisat bilimleri gibi sabit bir forma, nesneye sahip değildir. Birçok alt dalları bulunmaktadır: savunma politikası, ticaret politikası vb. (Norden, 1933, s. 28). Dolayısıyla siyaset bilimi, insanın devletli yaşamının her alanını içermelidir. Bu durumda siyaset bilimi, devletler hukuku ve devlet öğretisi ile birlikte iktidar ilişkilerinin amaca uygun şekilde oluşumunu incelemelidir. Ayrıca diğer halklar arasındaki iktidar ilişkileri yani dış politika da siyaset biliminin bir diğer nesnesidir. Ancak belirtilmelidir ki siyaset biliminin, anayasa politikası, dış politika, kültür politikası, eğitim politikası gibi tüm parçaları toplumun ortak gereksinimleriyle ilgilidir. Sadece yönetim politikası, tek başına ayrı bir dal olarak göze çarpmaktadır. Aynı şekilde iktisat politikası ve mali politika da neredeyse bağımsız bir biçimde ayrı durmaktadırlar. Burada soru, yönetim politikasının, yönetim bilimi ile arasındaki ilişki ya da farkın ortaya konmasıdır (Norden, 1933, s. 28-29).

Bu noktada Norden (1933, s. 28-29), siyaset biliminin "genel" ve "özel" olmak üzere iki ana parçaya ayrılması gerektiğini ileri sürmektedir. Genel siyaset bilimi, en iyi anayasa, devletler arası ilişkilerin amaca uygun en iyi biçimde oluşturulması ve en iyi yönetim sorunlarıyla ilgilenmelidir. Özel siyaset bilimi ise belirli bir halk için

en iyi anayasa, en iyi yönetim ve en iyi dış politikayı araştırmalıdır. Yönetim politikası hakkında NS rejiminden önce siyasi partiler, sınıflar, iktisadi ve meslek birliklerinin farklı görüşleri olmuştur. Ancak NS rejimiyle artık tek bir yönetim politikasından, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP- Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) yönetim politikasından söz edilebilir. NSDAP, devlet organizmasıyla iç içe geçmektedir ve devletin yönetim politikası NSDAP'nin yönetim politikası haline gelmektedir. Bu yönetim politikası da devletin birliğinin sağlanması, ulusun ve devlet bilincinin oluşturulmasına yönelmiştir. Önder (Führer), başka halklarda yüzyıllara yayılan organik bir süreci, yani manevi bir öze sahip halkın oluşumunu, en yüksek amaç olarak ortaya koymuştur (Norden, 1933, s. 28-29). Bu çerçevede yönetim bilimi ile yönetim politikası arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiği sorusu gündeme gelmektedir. Siyaset bilimi, devlet yönetiminin ilkeleri ve bütüncül politik düşüncelerle ilgilenmelidir. Yönetim bilimi ise yönetimin her dalında, bu ilke ve düşüncelerin pratikte gerçekleştirilmesinin gerekliliklerini incelemelidir. Bir başka fark, siyaset bilimi "olması gereken" (Seinsollen) ile yönetim bilimi ise "olan" (Sein) ile ilintilidir. Dolayısıyla yönetim bilimi tarihle de iç içedir. Yönetim bilimci öncelikle "nasıl yönetilmeli" sorusunu sormaktadır. Yönetim politikacıları ise buna karşın gerekli olduğunu düşündükleri reformlardan hareket ederler ve eleştirel bir şekilde günümüzü aydınlatırlar (Norden, 1933, s. 28-31).

Benzer şekilde devlet öğretisi ile yönetim bilimi arasında bazı temel farklar görülmektedir. Aslında siyaset bilimi ve devlet öğretisi arasında çok anlamlı bir fark bulmak zordur. Her ikisi de devletin varlığını nesnesi yapmıştır. Yine siyaset bilimi "olması gereken" ve devlet öğretisi "olan" ile ilgilenmektedir. Yönetim bilimi ve devlet öğretisi, devletin amaçlarını incelemektedirler. Aralarındaki fark daha çok yaklaşımdan kaynaklanmaktadır. Devlet öğretisi daha fazla genelleştirme ve tipoloji yaratmakla ilgilenirken, yönetim bilimi, özele inmekte ve amacın gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır (Norden, 1933, s. 31). Bu açıklamayla aslında Norden'ın yönetim bilimini sistemleştirmek ve sabit bir teorisini kurmak istese de ağırlıklı olarak pratik alana yasladığı düşünülmektedir. Çünkü yönetim, gerçek yaşamda karşılaşılan zorlukların çözülmesi ve toplumun amaçlarına erişilmesi için uygulamaya dayanmalı, pratik bilgilerle hızlı hareket etmelidir.

Yönetim biliminin tarih ile ilintisi oldukça derindir. Yönetim alanının tamamını kapsamakta, yönetim düşüncesi tarihten çıkarılabilmektedir. Norden (1933, s. 31) örneğin meslek okullarının ya da sosyal hizmetlerin güncel amaçlarını ve etkinliğini ortaya koymak, tarihi gelişimlerini, nereden nereye geldiklerini göstermeksizin olanaksızdır demektedir. Bu da ancak yönetim bilimsel bir yaklaşımla yapılabilecektir. Yönetim bilimi tarihi, bu çerçevede genel tarih anlatımıyla yetinmeyecek, en küçük ayrıntıyı açıklayacaktır. Ancak bu şekilde yönetim alanının güncel amaçları, durumu anlaşılabilir ve geleceğine dair öngörülebilir bulunabilecektir (Norden, 1933, s. 31).

Walter Carl Norden: Yönetim ve Yönetim Bilimi Anlayışı

Norden'a (1933, s. 32) göre yönetim bilimi, yönetim olgusunun başka deyişle "var olan, mevcut" yönetimin bilimidir. Buradan Norden'ın sadece güncel yönetimle ilgilenilmesi gerektiğini söylediği düşünülmemelidir. Çünkü yönetim bilimi, betimleyici değil sistematik bir bilimdir. Dolayısıyla tek tek yönetime ilişkin alanların tanımlanmasında öncelikle sistemlerini incelemektedir. Sistem ile ifade edilen güncel olarak toplumun ortak gereksinimlerinin giderilmesinin örgütsel olarak gerçekleştirilmesidir. Söz konusu ifadeyle de Stein'in yönetim bilimi öğretisinin örtüştüğünü belirtmektedir. Aslında Stein'in yönetim bilimi öğretisinde, yönetime ilişkin alanları ayırması, bu ayrıma göre kurumları, kuruluşları isimlendirerek incelemesine atıfta bulunmaktadır (Stein,1870). Bu çerçevede Norden (1933, s.32) yönetim biliminin nesnesini amaca uygun biçimde iki parçaya incelemektedir: Genel ve özel yönetim bilimi.

Genel Yönetim Bilimi

Genel yönetimin özünü (Wesen der Verwaltung) anlatırken farklı bir noktadan alana yaklaşmaktadır. Norden (1933, s.32), “Bana göre yönetim fonksiyonunun en iyi içeriksel tanımı şudur: Yönetim, bakım (korumak, geliştirmek) (Verwaltung ist Pflege) demektir. Burada “Pflege” çok geniş bir anlamda kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere Norden, bu kez de yönetimin ana rolü ve amacı olarak gördüğü “bakım” olgusunu, yönetim biliminin nesnesine yerleştirmektedir. Norden’a göre yönetim, toplumun gereksinimlerini karşılamak, devletin görevlerini düzenlemek ve etkin bir biçimde yerine getirmek için bir dizi organizasyon ve uygulama sürecidir denebilir. Pflege kavramında ifadesini bulan temel amaç ise devletin ve toplumun güvenlik, sağlık, uluslararası ilişkiler, ekonomik refah, eğitim gibi her alanda “bakımının” sağlanması, toplum için gerekli şartların yaratılmasıdır. Örneğin halkın bağımsızlığının garantisi olarak ordu ve ordu/savunma düşüncesinin bakımı, iç güvenliğin bakımı, hukukun, ekonominin bakımı, ticaretin, sanayinin bakımı gibi. Norden (1933, s.32), pflegen (korumak, bakımını yapmak) fiilini de açıklamaktadır: Birisi ve bir şey için sorumluluk almak, sorumlu biçimde yönetmek ve ilgi göstermek/gözetmek. Başka deyişle Norden’ın tanımıyla Pflege, bakım, gözetme ve yönetim (Fürsorge, Obhut, Verwaltung) anlamlarını içermektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse bakım olarak yönetim, halkın yaşamsal öneme sahip çıkarlarının, özenli, öngörülü, uzun vadeli planlama ile güvence altına alınmasını, devletin elindeki baskı araçlarıyla devamlılığının sağlanmasını, birbiriyle ilişkilendirilmesini ve bu çıkarların hepsinin ana hedefe yönlendirilmesini içerir. Bu hedefler de halkın varoluşunu, kültürel kimliğini, gücünü ve refahını desteklemektir (Norden, 1933, s.33). Norden, yukarıdaki tanımlar üzerinden söylemek gerekirse toplumsal yaşamın devamının olanaklar ölçüsünde en iyi şekilde sağlanmasında ve bu amaçla görevlerin yerine getirilmesinde yerel yönetimler dahil devletin örgütlenmesine ilişkin bir sistem olarak yönetsel alanı görmektedir. Burada devlet dışındaki özel sektör, meslek birlikleri, diğer sosyal kuruluşları da söz konusu sistem içinde değerlendirmektedir. Pflege (bakım), yönetimin nesnel tarafını ifade ederken, Pflicht (görev) ise bakımdan doğan bir yükümlülüktür. O halde bu görevi yerine getirmek için Dienst (hizmet) yaşam boyu bir meslek olarak yapılan görevi anlatır. Dolayısıyla yönetim anlayışı da genelin yararı için özverili bir biçimde ve sorumluluk bilinciyle hizmete kendini adamaktır (Norden, 1933, s.33).

Yönetim dallarının (Verwaltungszweige) özü bu aşamada gündeme gelmektedir. Toplumun amaçlarına yönelik ulusal düzeydeki örgütlenmeler, devlet ile dernekler/kuruluşlar ve bireylerin iç içe geçen faaliyetleridir. Toplumun ortak amacının gerçekleştirilmesinde organizasyon anlamında ilk önemli konusu, taşıyıcıdır. Örneğin Orta Çağ’da sosyal ve kültürel alanların taşıyıcısı kilise olmuştur. Ancak yeni çağda kültürel, sosyal ve iktisadi alanların ana taşıyıcısı ya da ortak bakımcısı devlet, duruma göre yerel yönetimlerdir. Aynı zamanda özel inisiyatifler devletle birlikte hareket etmektedirler. Öyleyse aralarında amaç ilişkisi bulunmalıdır. Diğer taraftan burada soru, devletin kendisi dışındaki taşıyıcıların çalışmasına izin vermesi ile devlet idesi bağlamında toplumsal gereksinimlerin amaçları, ruhu ve içeriğinin belirlenmesini kendi görevi saymasıdır. Norden (1933, s.35) Almanya’da yükselen totaliter devletin, kamusal yaşamın en küçük noktasını bile kapsama iddiasında olduğunu söylemektedir. Açık biçimde belirtemese de sanat, eğitim, bilimsel araştırma merkezleri gibi belirli yönetim dallarının tek merkezden yönetilmesinin olanaksız ya da en azından güç olacağını belirtmektedir. Örneğin müzelere girişin paralı olup olmayacağı, personelin seçimi gibi birçok konuda karar, merkezi düzeyde verilemez. Çünkü her yönetsel bölümün/dalın belirli bir dereceye kadar kendine özgü, kendine ait yaşamı vardır (Norden, 1933, s.35-36). Dolayısıyla bu özellikler gözetilerek yönetim dalları örgütlenmeli, yetki alanları belirlenmelidir.

Bir başka soru ise dikey ve yatay olarak yönetim organizasyonudur. Devletin kurumsal organizasyonu, en üst düzeyde bakanlıklardır. Bakanlıkların görev dağılımı, her zaman belirli amaçların doğasından elde edilen teorik bağlantılar ya da ilişkilere göre yapılamaz. Gerçek yaşamdan elde edilen siyasi ya da mali hassasiyetler gibi pratik gereksinimler öne çıkar. Öte yandan yatayın yanı sıra bir de dikey organizasyon vardır: Yönetimsel

alanın aşağıya doğru örgütlenmesi. Buradaki soru ise güvenlik, eğitim gibi görevlerin merkez ya da yerel yönetimler tarafından mı ya da ne ölçüde hangi düzey tarafından yerine getirileceğidir. Bir sonraki soru da eğer yerel yönetimler üstlenecekse merkezi düzeyin görevlendirmesi mi yoksa yerel öz yönetim olarak mı sorumluluğun yerine getirileceğidir (Norden, 1933, s.36-37).

Finans ve yönetim ilişkisi ile tipik yönetim görünümüleri de genel yönetim bilimi altında incelenmelidir. Finans ile yönetim ayrımı daha önce açıklanmıştı. Yönetimin tipik görünümüleri, merkezi ve yerel düzeylerde farklı olacaktır. Ancak en önemli görünüm bürokrasidir. Bürokrasinin de birçok yüzü bulunmaktadır. Memurun üstleneceği göreve ve çalıştırılacağı yere göre seçimi, sınavları, eğitimi, yönetimin nasıl tanımlandığına bağlıdır. Aynı şekilde kamu kurumlarının iç yapılanmaları da genel yönetim biliminin içinde değerlendirilmelidir. Norden (1933, s.39-40) için bir kamu kurumu içindeki iş dağılımı ve iş süreçleri, işlemlerin yapılma biçimleri, dosyalama sistemi vb. yönetim biliminin konusu olmak zorundadır. Aksi takdirde yönetim bilimi üst yapıyı tanımlamış, ancak taşıyıcı temelleri ele almamış olacaktır. Aynı zamanda bu yönetim bilimi, nesnesini ve asli görevini kavrayamamış demektir (Norden, 1933, s.40-41). Birinci Dünya Savaşı öncesinde yönetim tekniklerinin kusursuzlaştırılmasına odaklanılmış ve hatta büro bilimi (Bürowissenschaft) kurulması istenmiştir. Ayrıca söz konusu dönemde “kamunun yönetiminde iktisadi işler” incelenirken bu konu da ele alınmıştır. İş yapma yönetmelikleriyle bürokratik işlemlerin en kusursuz şekilde yapılmasının sağlanması istenmiştir. Aynı zamanda bu işlemlerin en basit, anlaşılır ve etkin biçimde yerine getirilmesi gözetilmiştir. Dolayısıyla bu yönetmelikler de yönetim biliminin konusudur (Norden, 1933, s.43-44).

Özel Yönetim Bilimi

Norden (1933, s.44), genel yönetim bilimi ile özel yönetim biliminin nesnesinin aslında aynı, yani tüm görüngüleriyle yönetim olduğunu söylemektedir. Sadece bakış açısı, yaklaşım farklılığından söz edilebilir. Genel yönetim bilimi, yönetim olgusunun türüne odaklanmaktadır. Özel yönetim bilimi ise yönetimin belirgin görünümüleriyle ilgilidir. Genel yönetim bilimi, belirli tipik örneklerin vurgulanmasıyla sınırlandırılmıştır. Özel yönetim bilimi aksine genel resmi ortaya koymaktadır (Norden, 1933, s.44). Norden’ın, tüm görünümüleriyle diyerek devlet dışında kalan özel sektör gibi diğer tüm örgütleri de yönetsel alan içine aldığı söylenebilir. Tüm bu yönetsel alanlar, diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak incelenmelidir. Savunma, eğitim sistemi (Schulwesen) gibi yönetime içkin tüm alanlar bir bütün olarak halk organizmasına bağlıdır ve bu organizmaya hizmet eder. Dolayısıyla bu sistemler de kendine içkin, yavaşça ortaya çıkan, canlı ve zamanla daha ileri giden, gelişen birer organizmadır. Örneğin meslek okulları, küçük bir yapıyla başlamışken ve farklı köklere sahipken giderek son derece önemli amaçları bulunan, farklı taşıyıcıların üstlendiği, kendine özgü yasal ve mali araçlara sahip, güçlü bir organizmaya dönüşmüştür (Norden, 1933, s.44). Kısaca özel yönetim bilimi, eğitim vb. alanların bütüncül olarak incelenmesini ifade eder.

Yönetim Bilimi Kavrayışı-ABD Kamu Yönetimine Yakınsama

Norden, bahsedildiği gibi iktisat, maliye, istatistik ve siyaset bilimi ile sınırları belirlemeyi ve yönetim bilimini, ‘Sistematik Ampirik Bilim’ (Systematische Seins-Wissenschaft / Erfahrungswissenschaft) olarak yeniden canlandırmayı amaçlamıştır. Yazıları incelendiğinde ABD kamu yönetimi anlayışına yaklaştığı görülecektir (Stolleis, 2014, s.124). Bilimsel yönetim yaklaşımından etkilendiği söylenebilecek olan Norden, rasyonelliğin sağlanabilmesi için teknik aklın kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Devletin rekabet etme zorunluluğu yoktur. Özel sektördeki rekabetin yerini kamu sektöründe kurallar ve personel teşvikleri vb. almıştır. Özel sektörün işletme bölümü ise teknik ussallıkla ilgilenir. Ticari ussallık da idari bölümün işidir. Bu çerçevede kamu sektöründe verimlilik, özel sektör örnek alınarak sağlanabilir (Norden, 1932, s.238-239). Kamu birimleri

işletme bölümü dışında çok farklı görevleri yerine getirirken bambaşka düzenlenmiş organizasyonlara gereksinim duyarlar. Yine de özel sektör teknikleri ve yöntemleri kamu alanında da kullanılabilir. Parasal işlemlerin çabuklaştırılması ve kontrolünün kolaylaştırılması, teknik araç-gerecin etkili kullanımı gibi yollarla daha verimli ve etkili iş görülebilecektir. (Norden, 1932, s. 238-244).

Norden'ın Alman yönetim bilimi geleneğini merkeze alarak ABD kamu yönetimine yakınsaması ilginçtir. Öncelikle yönetim biliminin diğer dallarla kesiştiği unsurları ve farklı noktalarını ortaya koymaktadır. Ardından da devlet biliminin alt dalı olarak yönetim biliminden devlet iktisadına geçmekte, yönetimi hem genel ilkeleri ortaya koyan hem de en küçük birimin bile örgütlenmesiyle/işleyişiyle ilgilenen bilim olarak görmektedir. Ayrıca devlet iktisadıyla devletin iktisadi alandaki faaliyetlerini gündeme getirmektedir. Devlet de özel sektördeki gibi işletmecidir. Ancak kamu yararı ön plandadır. Yine de bir işletme olarak devletin sahibi olduğu iktisadi birimlerin de piyasa teknikleriyle yönetilmesi yerinde olacaktır. Kısaca Norden'ın Alman yönetim biliminden çıkarak ve iktisat-işletme disiplinlerini göz önünde tutarak devlet iktisadını açıkladığı, buradan da devlet ve özel sektöre ait şirketleri aslında örgüt bilimi altında bir araya getirmeye çalıştığı söylenebilir. Dolayısıyla Alman yönetim bilimi geleneğinden temelden ayrılmaktadır.

Yönetim Biliminin Üniversitelerdeki Yeri ve Yönetim Bilimi Öğrenimi

Norden (1933, s.45) yönetim biliminin, felsefe fakültelerinin çocuğu olduğunu, bu fakültelerdeki devlet bilimlerinden ayrılarak ortaya çıktığını ve geliştiğini söylemektedir. Dolayısıyla yönetim biliminin yeri fakülte yapılanması içinde olmalıdır. Değiştirilmesi, hele ki hukuk fakültesine alınması yanlıştır. Ancak söz konusu dönemde Alman üniversitelerinde “devlet ve hukuk bilimi fakülteleri” (Staats- und rechtswissenschaftliche Fakultät) bulunmaktadır. Bu durumda da yönetim bilimi, devlet bilimleri ya da sosyal ve iktisat bilimleri (Sozial- und Wirtschaftswissenschaften) tarafında yer almalıdır (Norden, 1933, s.45). Ancak aslında Norden, yönetim biliminin ayrı bir bilim olarak fakültelerde öğretilmesinden yanadır. Ancak yönetim biliminin bir başka bilimin zemininden ayrılarak bağımsızlığını kazanmasının en azından söz konusu dönem açısından zor olacağını da farkındadır.

Öte yandan önemli bir diğer konu, bağımsız bir dal olarak öğretilecekse yönetim biliminin sıralamadaki yeri/konumudur. Bu da öğreticinin unvanıyla anlaşılmaktadır. Norden (1933, s.45), yönetim biliminin, bilimler sistemindeki önemli konumunun ve pratik uygulamalar için olağanüstü değerinin göz önünde bulundurulması halinde profesörler tarafından temsil edilmesi gerektiğinin anlaşılacağını belirtmektedir. Ancak mali kısıtlar sebebiyle dışarıdan bir profesörün ya da mevcut profesörlerinden birinin görevlendirilmesinin mümkün olabileceğini düşünmektedir. Bu zorluklar karşısında yönetim bilimi araştırmalarının ve öğretiminin bir enstitü bünyesinde yürütülmesi kaçınılmaz olacaktır. Norden (1933, s.45), daha 1919'daki bir yazısında üniversiteden bu yönde bir talepte bulunmuştur. Ancak Norden'ın girişimleriyle Berlin Üniversitesi bünyesinde Yerel Yönetim Bilimleri Enstitüsü Almanya'da ilk olmak üzere ancak 1928'de kurulabilmiştir. Enstitüde bir yönetim bilimleri bölümü oluşturulabilecektir. Böylece yönetim bilimi hem daha geniş bir bakış açısı hem de bilimsel bütünlük kazanabilecektir (Norden, 1933, s.45-46).

Yönetim biliminin üniversitelerde bağımsız bir dal olarak yerleşebilmesi için bu yönde bir gereksinimin varlığı önemlidir. Özellikle merkezi ve yerel düzeyde devlet kurumlarında çalışmak isteyenler için yönetim bilimi öğrenimi aslında bir zorunluluktur. Çünkü görevlerin yerine getirilmesinde yaşamsal öneme sahip konular, diğer bilim dallarından öğrenilemez. Daha önce söz edildiği gibi hukuk eğitimi alanlar amaca dönük yönetsel eylem için yetkileri, başka deyişle sınırlamaları bileceklerdir. İktisat ise yönetimin son derece önemli bir parçasını görmektedir. Ancak yönetime belirleyici ve yaratıcı bir bakış açısı katamamaktadır. Aynı şekilde sosyal güvenlik, sosyal hizmet gibi alanlarda da önemli yönetsel görevler yerine getirilmektedir. Dolayısıyla bu görevleri üstleneceklerin genel yönetim bilimi eğitimi almaları gerekir. Aynı şekilde eğer merkezi ya da yerel düzeyde sağlık, inşaat ve eğitim birimlerinde çalışacaklarsa sağlık çalışanları, filologlar ve teknikerlerin de

yönetim bilimi eğitiminden geçmeleri zorunluluktur. Aynı zamanda bu yolla kamu kurumlarında görevli teknikerler idari görevlerdeki hukukçu monopolünü kırabileceklerdir. Benzer bir durum iktisatçılar için de geçerlidir. İktisat ve yönetim bilimlerinin giderek artan iç içe geçmişi göz önünde tutulduğunda iktisatçılar için yönetim bilimi öğrenmek son derece yararlı olacaktır (Norden, 1933, s.46-47). Yönetim bilimi enstitüsünde yapılacak uygulamaya dönük çalışmalar, öğrencilere karşılaştıkları yönetsel sorunlara çözüm bulma yeteneği kazandıracaktır. Görevde olan ve uygulamaları bir yönüyle tanıyan memurlara ise yeni bakış açıları kazandıracaktır. Aynı zamanda bu eğitim, memurlarda sağduyu/dayanışma duygusu oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır. Çünkü önemli eleştirilerin başında memurların gerçek yaşama yabancı kaldıkları gelmektedir (Norden, 1933, s.48-49). Ayrıca halk, yönetimde neyin, nasıl ve hangi amaçla yapıldığını bilmeli, gereksiz eleştirilerde bulunmamalıdır. Dolayısıyla tüm okullarda da “yönetim bilgisi dersi” (Verwaltungskunde) verilmeli, genç kesimin en başından yönetime ilişkin bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Bu şekilde siyasi kararların nasıl verildiğini ve uygulandığını da kavrayabileceklerdir (Norden, 1933, s.49).

Üst düzey memurların sınavları, buna bağlı eğitimleri nasıl düzenlenmelidir bir başka sorudur. Önceleri kamuda görev almak isteyen ve hukuk öğrenimi görenler, ağırlıklı olarak yargıç ya da avukatlığı öğreten mahkemelerde eğitilmişlerdir. Üniversitelerde özel hukuk güçlü biçimde ön plandadır ve kamu hukuku özellikle idare hukukunun birçok eksiği bulunmaktadır. İktisadi ve sosyopolitik eksikler pratik alanda çalışmayla uzun süreli çabalar sonunda çözülmüştür. Ancak tecrübe kazanana değin sadece hukuki bakış açısıyla yönetim işlerine bakılması, özellikle olumsuz anlamda “bürokrasi” ve “yönetimin iktisadi taleplere karşı anlayışsızlığı” yönünde eleştirilere yol açmıştır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için 1923’te birinci hukuk devlet sınavı (Erste juristische Staatsprüfung) yeniden düzenlenmiştir. Adayın, daha ayrıntılı olarak kamu hukuku ve iktisat bilimi sorularını yanıtlaması gerekmiştir. Bu kez de adayların çok kapsamlı bir bilgi yığınıyla başa çıkması sorunu gündeme gelmiştir. Sonunda iki ayrı yol önerilmiştir. İlki hukuk ve iktisat öğreniminin birleştirilerek yargıç, avukat ve devlet memurları için bir öğrenim tasarlanmasıdır. Jastrow’un önerisi de bu yöndedir ve yönetim bilimine bakışını yansıtmaktadır. Diğer yol ise Rudolf Delbrück gibi pratik alandan gelenlerin önerdiği, idare hukukunu hukuk öğreniminden ayırmak ve idare hukuku ile iktisat bilimlerinin birleşiminden oluşan bir öğrenim hazırlamaktır. Çünkü ilk önerinin pratikte hayata geçirilmesi olanaksızdır (Norden, 1929, s.111-113).

Norden (1929, s.114-115), Jastrow’un önerdiği yol da dahil olmak üzere bu yaklaşımı eleştirmektedir. Hukuk ve iktisat bilgilerini anlamlı bir biçimde birleştirmek olanaksızdır. Bir kişinin üç yılda aynı anda hem hukuki hem de iktisadi bakış açısıyla donatılması düşünülemez. Her şeyin uzmanlaşmayı dayattığı bir dönemde öğrenci bilgi yığını altında ezilecek ve ne gerçek hukukçu ne de gerçek iktisatçı yetiştirilebilecektir. Bu noktada Norden (1929, s.114-117) hukuk ve iktisada ilişkin unsurlar içeren başlı başına bir yönetim bilimi eğitimi önermektedir. Çünkü gelecekte hukuk, iktisat ve sosyal politika bilgisi bulunmayan devlet memuru olmayacaktır.

Yöntem Tartışmasının Yönetim Alanına Yansıması

Norden dışında Jastrow gibi dönemin diğer yazarlarını Değer Tartışması (Werturteilstreit) ya da diğer adıyla Yöntem Tartışması (Methodenstreit) bağlamında irdelemek yararlı olacaktır. Bu şekilde ancak tasarlamak istedikleri yönetim biliminin, özellikle Steincı Alman yönetim bilimi geleneğinin ciddi biçimde dışına düştüğü anlaşılabilir. Almanya’da yöntem başka ifadeyle değer tartışması Weimar döneminde sosyolojinin kendisini bağımsız bir dal olarak kurması sürecinde başlamıştır. Aynı zamanda hukuk pozitivismi üzerinden olduğu gibi iktisatta da yöntem tartışması yürütülmüştür (Backhaus ve Hansen, 2000, s.307-312). Sosyolojide olgu-değer (Sein-Sollen) tartışması üzerinden sürdürülen yöntem tartışması bağlamında Jastrow (1902, s.49), teorilerin hangi bağlamda oluştuğu yerine güncel durumda karşılaşılan sorunlara ne ölçüde uygulanabilir olduklarıyla ilgilenilmesini istemektedir. Sosyo-politik yönetim bilimi (sozialpolitische

Verwaltungswissenschaft) talep eden Jastrow (1902, s.49-50), bu yaklaşımın daha önce yönetim bilimi olarak polizey biliminde var olduğunu ileri sürmektedir. Ancak artık modern devletin, sosyal ve refah amaçlı eylemleri incelenmeli ve uygulanmalıdır. Çünkü polizey biliminin baskıcı yönetimi ifade ettiği iddiasıyla hukuk devleti idesi karşısında terk edilmesiyle bakım (Pflege) ya da sosyal yardım ve her bir sosyal sınıfın durumunun yönetsel açıdan ele alınmasına dayanan yaklaşımlar bilimsel alandan uzaklaştırılmıştır (Jastrow, 1902, s.49-51).

Bahsedildiği üzere Jastrow, pratik, tecrübeye dayalı bilgilerin toplanması ve en iyi uygulamaların belirlenip hayata geçirilmesini içeren bir yönetim bilimi amaçlamaktadır. Yönetim bilimi, idari yapıları eleştirel biçimde incelemeli, elde edeceği sonuçlara göre düzenleme ve iyileştirme önerileri getirmelidir. En iyi kavramını içeriğine aldığı da yönetim bilimi, sosyolojideki yöntem tartışmasını, kendini yeniden kurma, nesnesinin sınırlarını çizme tartışmalarına ithal etmiştir (Hurni, 2014, s.52). Bu noktada sorun, yönetim biliminin, değeri içeren konularla ilgilenmesiyle inceleme alanına yönetim bilimcilerin kişisel tercihlerini de karıştırması olmaktadır. Bu çerçevede yönetim bilimi, sosyologlar ve iktisatçılar arasında sosyal bilim araştırmalarından normatif olarak bağlayıcı açıklamaların türetilip türetilmeyeceği tartışmalarından etkilenmiştir. Çünkü yanıtı göre yönetim bilimi, sadece bilimsel araştırma yapmayacak, aynı zamanda siyasete de müdahale etmesi gerekecek sonucu doğacaktır (Hurni, 2014, s.52-53).

Weimar döneminde Almanya'nın, kaybedilen savaşın ağır yükü, hiperenflasyon, yüksek işsizlik gibi ağır iktisadi şartlar ve dağılan sosyal yapısıyla bir çeşit kaos hali içerisinde bulunduğunu hatırlayalım. Bu çerçevede aslında Norden ve Jastrow dahil dönemin diğer bilim insanlarının asıl amaçlarının, bu sorunun, yani sosyal sorunun⁹ nasıl yönetileceğini bulmak olduğu söylenebilir.

Yönetim bilimini, sosyal politika ile tanımlama çabaları, sosyal demokrat ideolojiye yaklaşımları da benzer amaçlıdır. Ancak yönetimi, devlet ya da başka bir yapı veya birlikte sosyal sınıfların sorunlarının çözülmesi için uygulanacak pratik yöntemleri bulmayla sınırladıklarında, devlet ve yönetme eylemini gözden kaçırmaktadırlar denebilir. Luhmann'ın da son derece soyut bir tanım geliştirerek yönetimi, yüksek derecede karmaşık ve değişken toplumsal bir çevre içinde farklılaşmış bir alt sistem olarak ele aldığı ve özgül işlevini bağlayıcı kararların üretilmesi yoluyla çevre karmaşıklığının azaltılması olarak belirlediği ifade edilmektedir (Scharpf, 1971, s.8). Çevre için bu, normalde işlenemeyecek kadar fazla ve değişken durum ve olayların yükünden kurtulma anlamına gelir. Başka deyişle yönetim sistemi tarafından dünya daha basit ve istikrarlı, anlaşılabilir ve güvenilir hale getirilir. Yönetim sistemi bu toplumsal işlevi yerine getirebilmek için kendi iç yapılarını geliştirmelidir. Bu yapılar sayesinde yönetim sistemi, kendi kriterlerine göre çevresinin anlaşılabilir karmaşıklığını basit bir hale getirir ve iç kurallarına göre "daraltıcı" bir işlem uygular, sonuç olarak net kararlar mümkün hale gelir (Scharpf, 1971, s.8-9). Luhmann'da yönetim, bu basitleştirme ve net kararlar almayı sosyal devlet olmanın gereklerini yerine getirme ve sosyal sorunları çözmekle ilgilenir (Hurni, 2014, s.53). Jastrow da (1902, s.46) söz konusu dönemde sosyal demokratların sosyal politikacılar ve yöneticiler üzerindeki son derece büyük etkisini buna bağlamaktadır. Bu çerçevede yöntem tartışmasının, dönemin Almanya'sındaki akut toplumsal sorunların çözülmesi bağlamında yönetimin nasıl araçsallaştırılacağına etki ettiği söylenebilir. Olması gereken değil olan yani mevcut sorunların çözülmesi gerekmektedir. Ancak yönetsel alana sürekli müdahale etmenin ve dolayısıyla devlet baskısının aracı olarak polizey bilim mirası henüz unutulmamıştır (Turan, 2020, s.262-277). Bu çerçevede yöntem tartışmasının aynı zamanda güncel sosyal sorunlara devletin etkin müdahalesinin de yanlış olmadığını göstermekte faydalı olduğu söylenebilir.

⁹ Stein'in sosyal sorunu (soziale Frage), devrimin engellenmesi için devletin çözmesi gereken en önemli görev olarak görmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Bahadır Turan (2020). Alman İdealist Felsefesinden Gerçeklik Bilimine Lorenz von Stein (1815-1890) Yaşamı ve Eserleri. Ankara: Orion.

Walter Norden: Eleştiriler

Norden'a yönelik birkaç farklı yönden yapılan eleştirilerden bahsedilebilir. Öncelikli eleştiri noktası, akademik yaratılarının başlangıçta verimli olduğu, ancak daha sonra önemli ölçüde gerilediğidir. Yönetim bilimci olarak adlandırılrsa da bu alanda verdiği eserler son derece kısıtlıdır. En önemli katkısı ise kurduğu enstitüdür. Eleştirilerin başında akademik çalışmalarıyla ilgili olanlar gelmektedir. Geniş kapsamlı bilgiyi inceleyip kusursuz bir biçimde sunarken dar/tekil soruları ele almasında sıklıkla gerekli derinlikten ve kesinlikten yoksun olduğu ifade edilmektedir (Schröder, 1997, s. 271). Gerçekten de eserleri incelendiğinde Norden'ın bir konunun özüne inmeye çalıştığında odak noktasını kaybettiği, aktarmak istediğinin dışına çıktığı görülmektedir.

Köttgen (1935, s. 370-371), Norden'ın Yönetim Bilimi Ne Anlama Gelmektedir ve Niçin Yönetim Bilimi Öğrenimi Görülür? adlı kitabı için yazdığı değerlendirmede önemli bazı noktalara değinmektedir. Öncelikle eleştiri, yönetim biliminin nesnesinin açık biçimde belirlenemeyişidir. Köttgen'e (1935, s. 370) göre yönetim biliminin merkezinde yer alan görevin ne olduğu açık şekilde ortaya konamazsa yeni bir dal olarak üniversitelerde öğretilmesi sırasında üstesinden gelinemeyecek bir bilgi yığını içerme tehlikesiyle karşılaşılacaktır. Özellikle devlet öğretisi ile sınırı, tartışmaya yer verilmeyecek biçimde çizmelidir. En önemlisi ise araştırma konusunu, sorularını, devlet öğretilerinden ayırmalıdır. Bu sorular ise ancak devlete ilişkin bilgiyle yanıtlanabileceklerdir. Dolayısıyla işletme teknikleri bir kenara bırakılmalıdır. Köttgen (1935, s. 371), son dönemde büyük ölçüde yönetimin apolitik kabul edildiğini, tüm yönetsel eylemlerin/işlerin devletin özünü ilişkisinin kurulmadığını, hatalı biçimde tüm ilginin yönetimin teknik işlevine yöneldiğini söylemektedir.

Grabowsky de (1934, s. 341) Norden'ı benzer yönlerden eleştirmektedir ve Norden'ın, yönetimin özünü kaybettiği düşüncesindedir. Sürekli devletin çevresinde dolaşmakta ancak açık bir devlet kavramını ortaya koyamamaktadır. Her ne kadar Grabowsky (1934, s. 341), yönetim bilimini, siyaset biliminin önemli bir parçası olarak görse de Norden'ın devletin iktisadi faaliyetlerinin yönetilmediğini, işletildiğini söylediğini, böylece iktisattan yönetim alanına geçildiğini, bu kez de dinamik değil durağan alanda kaldığını belirtmektedir. Çünkü Norden, "olanın" (sein) öğretilmesini amaçlamaktadır. Ancak gerçek yaşam durağan değildir.

Sonuç

Görüldüğü üzere Norden, Alman yönetim bilimi geleneğini canlandırmak ve bağımsız bir disiplin olarak üniversitelerde var etmek isterken aslında dönemin Almanya'sındaki siyasi, iktisadi ve sosyal alandaki büyük sorunları çözecek bilgiyi üretmeyi amaçlamıştır. Hukuk devleti anlayışı karşısında gerileyen polizey bilim yani otoriter devlet müdahalesi fikrini aşmak istediği ve söz konusu sorunların çözülmesinin devletin etkin müdahalesiyle olacağına inandığı söylenebilir. Dolayısıyla buna göre bir yönetim anlayışı ve bu anlayışı hayata geçirebilecek kamu personeli yaratmayı hedeflemiştir. Başka deyişle pratik ve hemen uygulanabilir bilgiye ihtiyaç duymuş, bunu da önceki tecrübelerden damıtmayı ve uygulamalı olarak üniversitelerde memurlara öğretmeyi ve son derece ağır sosyal sorunları çözmeyi hedeflemiştir. Ancak bir yandan devleti gözden kaçırmak istemezken diğer yandan yükselen yeni üretim tarzının sanal iktisadi-siyasi alan ayrımını kabul etmiş görülmektedir. Çünkü devleti bir bütün olarak yönetimin nesnesi yaparak tartışmayı çözmek yerine görevler üzerinden devletin eylemlerini parçalarına ayırarak incelemeye çalışmıştır. Bu sebeple de örneğin devlete ait işletmeleri iktisat-işletme alanı yardımıyla incelemeye çalışırken, değer yüklü siyasi kararlar da siyaset bilimini yardıma çağırarak zorunda kalmıştır. Yeni bir yönetim bilimi anlayışı yaratmak istediği açıktır. Ancak ilkesel olarak Stein'in yönetim bilimine dayanıldığı iddiası yanlış olmaktadır. Çünkü Stein, eyleyen devleti, yönetim biliminin özünü koymuştur ve ona göre insanın devletli yaşamındaki her bilgi sonunda devlete akacaktır.

Norden, idari yapının bütünüyle verim ve “akılcılık” odaklı yönetilebileceğini ve özel sektörün bu noktada örnek alınabileceğini ileri sürmekte, özel ve kamu işletmelerini her şeyiyle aynı olan örgütlere indirgemektedir. Buradan da devletin diğer tüm eylemlerinin, işletme teknikleriyle yerine getirilmesine geçmek çok da zor olmayacaktır. Kısaca devlet yine gözden kaybedilmektedir.

Öncelikle Norden ve Jastrow gibi bazı çağdaşlarını “Alman yönetim bilimci” olarak tanımlamak sorunludur. Öte yandan Jastrow gibi Norden da pratik, sanat yanı ağır basan tecrübeye dayalı ama bilimsel temeli olan bir disiplin olarak yönetim bilimini tanımlamıştır. Bu yaklaşım, devleti nesnesi yapan Alman yönetim bilimi geleneğinden tümüyle uzaktır. Kısaca söz konusu geleneği canlandırma çabaları kapitalist üretim tarzının ve yönetim bilgisinin yükselişi bağlamında başarısız olmuştur. Bu başarısızlığın İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya’da ABD tarzı kamu yönetimi anlayışının yerleşmesini kolaylaştırdığı söylenebilir. Aynı şekilde günümüzde gerileyen neoliberal politikalar bağlamında devlet fikri giderek yükselmektedir. Norden’ın girişimi, devlet ve işletme tekniklerinin uzlaşmazlığını göstermesi açısından önemlidir. Alman yönetim bilimi geleneği, ABD egemen kamu yönetimi alanı karşısında başvurulacak bir seçenek olabilir. Ancak görüldüğü üzere bu seçenek, devletin piyasa teknikleriyle yönetilebileceğini ileri süren Norden ve çağdaşlarının yolu değildir.

Kaynakça

- Backhaus, J. ve Hansen, R. (2000). Methodenstreit in der Nationalökonomie. *Zeitschrift für allgemeine Wissenschaftslehre*, 30(2), 307-336. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/25171180>
- Grabowsky, A. (1934). Review: Was bedeutet und wozu studiert man Verwaltungswissenschaft? *Zeitschrift für Politik*, 23, 340-342. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/43349716>
- Hilberath, L. (1939). Aufgabe und Stand der Kommunalwissenschaft und Ihr Verhältnis zur Staatswissenschaft. *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 99(4), 694-720. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/40746993>
- Hurni, P. (2014). *Die deutsche Verwaltungswissenschaft und der Ideenimport aus den USA. Über den Einfluss der USA auf die Entwicklung der deutschen Verwaltungswissenschaftstradition während des Deutschen Reichs, der Weimarer Republik, der Zeit des Nationalsozialismus und der Bundesrepublik Deutschland von 1870-1970*. [Doktora Tezi]. Universität Bern, Bern. Erişim adresi: <https://boristheses.unibe.ch/961/>
- Jastrow, I. (1902). *Sozialpolitik und Verwaltungswissenschaft*. Berlin: Druck und Verlag von Georg Reimer.
- Geheimes Staatsarchiv, Preußischer Kultur Besitz (GStA PK I. HA Rep. 76) (2023). Vf Lit. J. Nr. 12. *Jastrow Ignatz*. Erişim Adresi: https://archivdatenbank.gsta.spk-berlin.de/midosasearch-gsta/MidosaseARCH/i_ha_rep_76/index.htm?kid=GStA_i_ha_rep_76_10_10&uid=GStA_i_ha_rep_76_I_HA_Rep_76_Vf_Lit_J_Nr_12
- Köttgen, A. (1935). Review: Was bedeutet und wozu studiert man Verwaltungswissenschaft? *Archive des öffentlichen Rechts*, 65(26/3), 368-371. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/44302406>
- Mensching, E. (1992). *Nugae zur Philologie-Geschichte V. Eduard Norden zum 50. Todestag*. Berlin: Universitätsbibliothek der Technischen Universität Berlin Abt. Publikationen.

- Norden, W. (1898). *Der vierte Kreuzzug im Rahmen der Beziehungen des Abendlandes zu Byzanz*. Berlin: B. Behr's Verlag.
- Norden, W. (1933). *Was bedeutet und wozu studiert man Verwaltungswissenschaft?* Berlin: Carl Heymanns Verlag.
- Norden, W. (1932). Verwaltungsbehörde und Unternehmung. Organisation und Personal. *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 92(2), 238-249. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/40746585>
- Norden, W. (1929). Zur Ausbildung der höheren Verwaltungsbeamten. *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 86(1), 107-117. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/40745983>
- Reese-Schäfer, W. (2019). *Ideengeschichte als Provokation Schriften zum politischen Denken*. Stuttgart: J.B. Metzler.
- Scharpf, F.W. (1971). Verwaltungswissenschaft als Teil der Politikwissenschaft. *Schweizerisches Jahrbuch für Politikwissenschaft*, 11, 7-23. <https://doi.org/10.5169/seals-171673>
- Schröder, W. A. (1997). Walter Carl Norden. İçinde Martin Tielke (Ed.), *Biographisches Lexikon für Ostfriesland, Band 2* (s. 269-273). Aurich: Ostfriesische Landschaftliche Verlags- und Vertriebsgesellschaft.
- Stein, L. (1879). *Wesen und Aufgaben der Staatswissenschaft, Vortrag gehalten in der Feierlichen Sitzung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaft*. Wien: k. K. Hof und Staatsdruckerei.
- Stein, L. (1870). *Handbuch der Verwaltungslehre und des Verwaltungsrecht. Als Grundlage für Vorlesungen*. Stuttgart: Verlag der J. G. Cott'aschen Buchhandlung.
- Stolleis, M. (2014). *Öffentliches Recht in Deutschland. Eine Einführung in seine Geschichte 16.-21. Jahrhundert*. München: C. H. Beck.
- Turan, İ. B. (2020). *Kameralizm ve Devlet Bilimi. Alman Yönetim Düşüncesinin Tarihi: Kameral-Polizey Bilimden Devlet Bilimine*, Ankara: Orion.
- Turan, İ. B. (2022a). Almanya'da kamu yönetimi disiplininin tarihsel gelişimi ve nesne sorunu: Weimar Cumhuriyeti öncesi ve sonrası. *MSY Dergisi*, 17(38), 421-442. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1116263>
- Turan, İ. B. (2022b). Nasyonal sosyalizmde yönetim bilimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 55(4), 57-78. Erişim adresi: <https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/Dergiler>
- Turan, İ. B. (2022c). *Alman idealizminden gerçeklik bilimine Lorenz von Stein (1815-1890). Yaşamı ve eserleri*, Ankara: Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.

Extended Abstract

Purpose

The study examines the history of the German administrative science tradition and efforts to revive it. Originating with Kameral-Polizey Science and evolving through Administrative Science and State Science, this tradition declined with the ascent of capitalism. Despite attempts to redefine the managerial field in response to societal transformations, the revival of the German administrative tradition, prominent in the 19th century with figures like Stein, faced challenges. Norden's endeavors, aimed at revival, deviated from the Steinian tradition. While Norden sought to focus administrative science on the state, he relied on market techniques, contributing to the tradition's failure amid the rise of capitalist production and administrative knowledge. This setback paved the way for the establishment of the US-style public administration post-World War II, adding a unique perspective to the discussion on Norden and administrative science. The study complements recent works in Turkish literature, providing insight into the evolution of German administrative science.

Design and Methodology

The study is conceptual-theoretical in terms of its purpose and analyses German administrative science in the historical process. Walter Norden, who wanted to revitalise the German administrative tradition, is taken into consideration in the study, which is descriptive in terms of examination approach and based on primary sources in terms of research technique. Norden is important because he represents one of the last revitalisation efforts in this process and because he is a distinctive academician who wants to use business techniques in state administration. In this framework, Norden's most important works "Was bedeutet und wozu studiert man Verwaltungswissenschaft?" (What does administrative science mean and why study administrative science?); "Verwaltungsbehörde und Unternehmung. Organisation und Personnel" (Administrative Units and the Company. Organisation and Personnel); "Zur Ausbildung der höheren Verwaltungsbeamten" (Administration of Senior Public Officials) were used as primary sources. In addition, the works of related authors, especially Stein, were analyzed from their originals and included in the study. At the same time, other authors who both analyzed Norden's works and contributed to the subject were examined as secondary sources. Therefore, firstly, primary sources were analyzed in a systematic and comparative manner, and then determinations made were reinforced with secondary sources. Instead of directly quoting the primary sources, the study endeavours to interpret them in a comparative manner with the Steinian German administrative tradition. On the other hand, it should be noted that the primary and secondary sources were analyzed by obtaining the originals from the Staatsbibliothek-Preußischer Kulturbesitz (Berlin State Library-Prussian Cultural Heritage). In addition, concepts are extremely important in the context of the German administrative science tradition. Because, with the influence of idealist philosophy, a subject can only be revealed by clearly defining the concepts and showing their content. In this framework, special importance has been attached to the concepts and their contents have been tried to be clearly shown.

Findings

An analysis of the historical development of the German tradition of administrative science is crucial in shaping the direction of the discipline of administrative science or public administration in today's world. This is particularly relevant as neoliberal policies and administrative knowledge are being increasingly rejected. It is widely accepted that the state cannot be managed using business or market techniques as proposed by neoliberal policies. The German tradition of administrative science is considered an alternative due to its unique structure. It is worth noting that Norden made a significant contribution to administrative science through the institute he founded. However, it is challenging to accept Norden as an administrative scientist

within the context of the German administrative science tradition. Despite his efforts to revive Steinian administrative science, he was unsuccessful. He did not gain a new understanding of administrative science. It is important to argue that those who will work in the public sector should be educated in administrative science as a distinct discipline. However, he stated that an intensive education combining law and economics would not achieve this goal. In the context of prioritizing the concept of 'care', Norden aimed to establish an administrative approach that emphasizes state intervention to solve severe economic and social problems. Another aim is to ensure that those working for the state are educated in line with this objective.

Although Norden aimed to distinguish between state and business techniques in the scope of the study, it is evident that he eventually concluded that the state should be managed like a company with a focus on efficiency. Therefore, Norden's failure should be considered when reflecting on the lessons to be learned from the German administrative science tradition today, as the state is once again on the rise. It is recommended to examine other examples of this tradition as well.

Research Limitations

The study's time frame is between the end of the 19th century to 1933, when the National Socialist regime came to power. The focus of the study is primarily on Norden's works, as he has produced more comprehensive and exemplary works in administrative science than other examples, such as Jastrow. One limitation is the lack of work on Norden in German literature. Furthermore, there is a lack of detailed studies on Norden and his works.

Implications

In the context of the development of public administration science, it is important to conduct a detailed examination of the German administrative science tradition. To achieve this, it would be useful to analyze the tradition in different aspects. Additionally, the transformation of German administrative science after the Second World War, particularly under the influence of the US public administration approach, is an area that has yet to be researched in Turkish literature.

Originality/Value

Until recently, the Turkish literature has not sufficiently analyzed the German administrative tradition. This study is important for examining a period of this tradition. Additionally, Norden has not been extensively discussed in German literature, and sources on him are limited. Therefore, this study, which analyses Norden and his understanding of management science, is the first of its kind in German literature. It is demonstrated, for the first time, that Norden departed entirely from the management science tradition established by Stein.

Araştırmacı Katkısı: İsmail Bahadır TURAN (%100).